

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

Навчально-науковий інститут оперативно-рятувальних сил
Кафедра психології діяльності в особливих умовах

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**«ПСИХОЛОГІЯ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ФАХІВЦІВ ЕКСТРЕМАЛЬНИХ
ВИДІВ ДІЯЛЬНОСТІ»**

циклу обов'язкової професійної підготовки
за освітньо-професійною програмою
«Екстремальна та кризова психологія»

підготовки магістра у галузі знань
С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини

за спеціальністю С4 Психологія
мова навчання – українська

Рекомендовано кафедрою
психології діяльності в особливих умовах
на 2025 – 2026 навчальний рік
Протокол від «29» 08. 2025 року № 1

Силабус розроблений відповідно до Робочої програми навчальної
дисципліни «Психологія травми»

2025 рік

1. Загальна інформація про дисципліну

Анотація дисципліни

Навчальна дисципліна «Психологія професійного розвитку фахівців екстремальних видів діяльності» дає можливість ознайомитись із результатами наукового аналізу того, якою мірою у професіоналізації в умовах екстремальних викликів воєнного стану, навчання, виховання та дисциплінування персоналу є дієвими, оцінити їх зміст, особливості та ефективність. Визначити, як формується сучасний потенціал життєстійкості у фахівця як суб'єкта власного професійного розвитку та самоактивності.

Розвивальні ситуації спричинені необхідністю реагувати на екстремальні події різного походження: від проблем професійної діяльності в умовах воєнного стану, до спотвореного інформаційного тиску на фахівців, – всі вони можуть бути подолані у процесі навчання, виховання та розвитку. Особистісно-професійний розвиток відбувається у життєдіяльності кожної людини. У більшості випадків, внаслідок цілеспрямованих впливів, настають бажані зміни психіки та збагачення досвіду людини. Здобувачі вищої освіти отримає спроможність оцінювати особистісно-професійного розвитку у рятувальників та військових, знати його технології, етапи та механізми та використовувати засоби діагностики, консультування і допомоги персоналу.

Інформація про науково-педагогічного працівника

Загальна інформація	Грибенюк Геннадій Сергійович, професор кафедри психології діяльності в особливих умовах Навчально-наукового інституту оперативно-рятувальних сил Національного університету цивільного захисту України, доктор психологічних наук, професор
Контактна інформація	м. Черкаси, вул. Онопрієнка, 8, кабінет 107. Номер телефону: 096 2266263
E-mail	Геннадій Грибенюк, hrybeniuk_hennadii@nuczu.edu.ua
Наукові інтереси	Сфера наукових інтересів пов'язана з розробкою проблем психології прийняття рішень в екстремальних умовах, зокрема, активізацією внутрішніх резервів людини. Життєздійснення ставить вимоги до людини як суб'єкта "самоперетворень" і самоефективності. У зв'язку з цим цікавими є особистісні, соціально-психологічні та організаційно-психологічні умови становлення і розвитку здатності до саморегуляції як детермінанти ефективною діяльності в різних умовах та готовності мотиваційної сфери фахівців.

Професійні здібності	<p>Досвід:</p> <ul style="list-style-type: none"> - практичного управління різномісцевими соціотехнічними та соціономічними системами на робочих місцях сектору безпеки та оборони; - ведення наукового пошуку самостійно та у складі проектних груп; - викладацької та керівної роботи у закладі вищої освіти; - експертної роботи у складі спеціалізованих вчених рад.
Наукова діяльність за освітнім компонентом	<p>Доктор психологічних наук, зокрема: спрямування наукової спеціалізації кандидатського рівня — військова психологія та педагогіка, з розкриттям мотиваційної готовності фахівця; докторського рівня — педагогічна та вікова психологія, де розкрито проблеми здатності до саморегуляції та її становлення у курсантів.</p> <p>Автор значної кількості монографій, наукових фахових публікацій у вітчизняних та міжнародних виданнях.</p>

Час та місце проведення занять з навчальної дисципліни

Аудиторні заняття з навчальної дисципліни проводяться відповідно до затвердженого розкладу. Електронний варіант розкладу розміщується на сайті університету (

Консультації з навчальної дисципліни проводяться протягом семестру у другий та четвертий вівторок кожного місяця з 14.00 до 15.00 в кабінеті № 234. У разі необхідності додаткової консультації, її час, здобувач погоджує з викладачем.

2. Мета вивчення навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Психологія професійного розвитку фахівців екстремальних видів діяльності» за спеціальністю С4 Психологія призначена для підготовки магістрів з поставленою перед здобувачами вищої освіти метою, – інтегрувати інформацію щодо професійного розвитку фахівців у масив системних концептуальних знань, необхідних в умовах перебігу подій воєнного стану. З'ясувати закономірності та механізми професіоналізації, її зміст, особливості, наслідки у змінах психіки під впливом процесів навчання, виховання, психологічної підготовки та самоактивності фахівців. Специфікою засвоєння концепту є вимога навчитися аналізувати сучасний стан проблематики професійного розвитку фахівців у проявах діяльності персоналу ДСНС України, МВС України. Здобувач вищої освіти постає перед необхідністю вчитися збирати інформацію щодо чинників ситуацій професійного розвитку, самостійно, логічно обробляти та критично осмислювати. до рівня достатніх психологу знань у використанні на практиці.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен:

отримати знання:

- концептуальні знання щодо професіоналізації в екстремальних видах діяльності, змісту та розвитку компетентності фахівців, її особливостей в умовах воєнного стану, методик сучасної діагностики; новітніх методів та психотехнологій професійного розвитку у практиках навчання, виховання, психологічної підготовки та дисциплінуванні персоналу ДСНС України, МВС України;

- концептуальні знання чинників професійної стійкості персоналу ДСНС України у діяльності в умовах воєнного стану, концептів профілактики травмування та посттравматичного розвитку у життєздійсненні особистості;

- критичне осмислення психологічних особливостей професійного розвитку з його реальними розвивальними можливостями і ситуаціями, засобами розвитку компетенцій фахівців у практиці підрозділу та їх збігу з положеннями теорії професійного розвитку, її принципами, формами, методами, поняттями;

уміння:

- розв'язувати складні непередбачувані задачі проведення психологічного обстеження та дослідження умов професійного розвитку персоналу у діяльності підрозділів ДСНС України, МВС України під час воєнного стану;

- збирати та інтерпретувати інформацію (дані), вибирати методи та інструментальні засоби проведення діагностичної, профілактичної та корекційної роботи з визначення умов і рівня професійного розвитку фахівців у підрозділі, компетентності персоналу ДСНС України та розробляти пропозиції по їх покращенню;

– розв’язувати складні непередбачувані задачі, що потребують володіння навичками надання психологічної допомоги, в тому числі особам, що постраждали внаслідок війни.

комунікацію:

здатність доносити та аргументовано викладати власні погляди на актуальні особливості професійного розвитку в умовах екстремальної діяльності працівників ризиконебезпечних професій;

здатність ефективно формувати комунікативну стратегію щодо особливостей та умов професійного розвитку, з опорою на аналіз ситуації та психологічний зміст проблеми;

відповідальність та автономію:

– управляти комплексними діями надання психологічної допомоги персоналу ДСНС України, МВС України, особам, що постраждали внаслідок війни та брати відповідальність за прийняття рішень у проведенні психологічного обстеження щодо особливостей та умов професіоналізації під час воєнного стану;

– відповідальність за професійний розвиток окремих осіб та/або груп осіб з числа персоналу ДСНС України, МВС України, осіб, що постраждали внаслідок війни в питаннях їх готовності до самостійного використання знань психологічної травми у виконанні професійних функцій;

– відповідальність за спроможність посадових осіб з числа персоналу ДСНС України, МВС України до подальшого самостійного оволодіння знаннями психологічної травми для покращення виконання професійних функцій;

3. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Форма здобуття освіти	
	очна (денна, вечірня)	заочна (дистанційна)
Статус дисципліни	Обов’язкова професійна	
Навчальний рік	2025-2026	
Семестр	-	2
Обсяг дисципліни:	-	
в кредитах ЄКТС	-	4
загальна кількість годин	-	120
кількість модулів	-	1
Розподіл часу за навчальним планом (в годинах):		
лекції	-	6
практичні заняття	-	-
семінарські заняття	-	2
самостійна робота (годин)	-	112
індивідуальні завдання	на вибір	
Форма підсумкового контролю	Диференційований залік	

4. Передумови для вивчення дисципліни

Пререквізити: психологія та педагогіка вищої школи, методологія соціально-психологічного тренінгу

Постреквізити: переддипломна практика, виконання та захист кваліфікаційної роботи.

5. Результати навчання та компетентності з дисципліни

Відповідно до освітньої програми «Екстремальна та кризова психологія» вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити:

- досягнення здобувачами вищої освіти таких результатів навчання:

Програмні результати навчання	Абревіатура
Робити психологічний прогноз щодо розвитку особистості, груп, організацій.	PH4.
Розробляти програми психологічних інтервенцій (тренінг, психотерапія, консультування тощо), провадити їх в індивідуальній та груповій роботі, оцінювати якість	PH 5.
Оцінювати ступінь складності завдань діяльності та приймати рішення про звернення за допомогою або підвищення кваліфікації.	PH 8.
Визначати мотивацію до професійної діяльності та її особистісну спрямованість, застосовувати оцінку ефективності методів спонукання персоналу до діяльності.	PH 13.
Брати участь в організації заходів, спрямованих на забезпечення безпеки, збереження психічного здоров'я та допомогу персоналу, у тому числі осіб, які отримали психологічні травми, зокрема внаслідок війни, створення сприятливих психологічних, соціально-психологічних та психолого-педагогічних умов для психічного розвитку фахівців	PH14.

– формування у здобувачів вищої освіти наступних компетентностей:

Програмні компетентності (загальні та професійні)	Абревіатура
Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми	ЗК 4.
Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети	ЗК 9.
Здатність приймати фахові рішення у складних і непередбачуваних умовах, адаптуватися до нових ситуацій професійної діяльності	СК7.
Здатність оцінювати межі власної фахової компетентності та підвищувати професійну кваліфікацію	СК8.
Здатність використовувати мотиваційні стратегії спонукання персоналу до ефективної професійної діяльності	СК 12.

6. Програма навчальної дисципліни

МОДУЛЬ 1 ПСИХОЛОГІЯ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ФАХІВЦІВ ЕКСТРЕМАЛЬНИХ ВИДІВ ДІЯЛЬНОСТІ

Змістовий модуль 1. Виклики умов воєнного стану до потенціалу життєстійкості фахівців як суб'єктів професійного розвитку

Тема 1. Здобутки наукового пізнання у вивченні професіоналізації та її досвіду в умовах війни

Процес наукового пізнання. Цільова перспектива досліджень. Емпіричне та теоретичне пізнання. Форми та методи пізнання..

Вплив факторів умов війни на психіку Страх. Гстрійо стрес у рятувальників і військовослужбовців. Основні типи реакції на стрес: боротьба, втеча, завмирання. Бойовий стрес, ПТСР. Концептуалізація проблеми психічної травми та її форм. Завдання консультування у травматичних і посттравматичних ситуаціях. Принципи та етичні норми роботи психолога із постраждалими у травмуючих ситуаціях. Концепція психологічного забезпечення службової діяльності працівників ДСНС України.

Дослідницькі проблеми: помилкова діагностика, необхідність концептуалізації та найменування змін явищ психіки. Методи вивчення.

Література: [Баз.: 1–17. Доп.: 1–13].

Тема 2. Оцінка морально-психологічного стану підрозділу

Оцінка морально-психологічного стану. Суб'єкт морально-психологічного стану: окремих працівників, професійна, етнічна група, групи населення. Конкретні явища, процеси індивідуальної та групової (суспільної) свідомості. Оцінювання мотиваційного потенціалу до дій. Зміст і міра відповідності професійним і моральним нормам. Стійкість, надійність функціонування на заданому рівні. Прогнозування розвитку вмотивованості. Показники предметно-практичного плану. Показники у сфері духовній. Показники базові та ситуативні. Знання та розуміння, позиції та настанови, оцінки та ставлення до подій, фактів, ситуацій

Література: [Баз.: 4–12. Доп.: 1–4, 6, 8, 10–12].

Тема 3. Розвиток професійної спрямованості та управління ним

Потреби: роль, зміст та класифікація. Зміст і функції мотивів. Мотиваційне ядро: поняття, структура, ієрархія. Стимули і інтереси: види, характеристика, чинники впливу. Стимули. Мотивація персоналу. Мотиватори. Мотиваційний потенціал працівника. Спрямованість мотивації. Сила мотивації. Винагорода. Оптимальний діапазон активності. Моніторинг мотивації

Мотивація специфічної та неспецифічної поведінкової активності людини в екстремальних ситуаціях. Суб'єктивна значущість стресогенності екстремальних ситуацій. Позитивні та негативні зміни в станах і активності людей в екстремальних ситуаціях. Психологічна детермінація різних станів і поведінкової активності людей в екстремальних ситуаціях.

Література: [Баз.: 4–12. Доп.: 1–4, 6, 8, 10–12].

Тема 4. Інформаційна психогігієна у протидії негативним змінам у громадянській, професійній свідомості та самосвідомості персоналу в умовах війни

Інформаційна гігієна спрямована на протидію інформаційно-психологічним операціям та розхитування морально-психологічного стану працівника, професійної, етнічної групи, груп населення

Інформаційна безпека як стан захищеності інтересів держави, суспільства, людини. Інформація як відомості про події чи явища. Інформування населення. Інформаційна протидія. Інформаційно-психологічні операції. Довіра, безпека, сенс, ідентифікація, підтримка.

Література: [Баз.: 4–12. Доп.: 1–4, 6, 8, 10–12].

Тема 5. Особистісно-професійна резильєнтність у виконанні завдань за призначенням

Поняття резильєнтності. Чинники розвитку резильєнтності. Чинники, що сприяють резильєнтності. Чинники індивідуального рівня. Чинники сімейного рівня. Чинники рівня робочого колективу/команди. Суспільні чинники. Зміст життєстійкості. Чинники життєстійкості. Шкала резильєнтності Коннора-Девідсона-10. Нормативні показники рівня

резильєнтності (у балах). Опитувальник професійної життєстійкості. Нормативні показники загального рівня професійної життєстійкості (у балах)

Способи та методи психічної саморегуляції. Ефекти саморегуляції. Способи саморегуляції залежно від предмету саморегулювання: пов'язані з управлінням диханням, пов'язані з управлінням тонусом м'язів, рухом. пов'язані з впливом слова. пов'язані з використанням образів.

Література: [Баз.: 4–12. Доп.: 1–4, 6, 8, 10–12].

Тема 6. Психопрофілактика травмування та післятравматичного досвіду персоналу

«Жах», «гіперзбудження», «інтрузія», «конструкція. Внутрішній світ травми. Симптоми та механізми мотиваційних явищ післятравматичного досвіду: «жах», «гіперзбудження», «інтрузія», «констрикція». Вторинні психічні травми. Власна робота горя: симптоми, фази, допомога у подоланні, патологічне горе. Закономірності травм. Віддалені наслідки та організація реабілітаційних заходів Психологічна криза. Конструктивне і деструктивне вирішення проблем кризових станів. Запобігання деструктивному вирішенню проблем травмуючих ситуацій. Навички для психологічного відновлення. Опитувальник посттравматичного зростання Шкала зростання, пов'язаного зі стресом. Травма і посттравматичне зростання на робочому місці: модель С. Майтліс.

Література: [Баз.: 4–12. Доп.: 1–4, 6, 8, 10–12].

Змістовий модуль 2. Дієвість навчання, виховання та дисциплінування у професіоналізації персоналу

Тема 7. Розвивальні можливості проведення занять в системі службової підготовки

Терапія психічної травми. Зміст і принципи зцілювальних стосунків постраждалого з терапевтом: перенесення, непряма травматизація, терапевтичний контракт, система підтримки. Принципи боротьби зі стресом. Методи самопомоги й професійної психологічної допомоги в стресовій ситуації (виклик позитивних емоцій, музикотерапія, лібропсихотерапія, аутогенне тренування, фізичне релаксація й ін.). Комплексна допомога потерпілим в екстремальних ситуаціях, «трикутник допомоги» (медична, соціальна, психологічна). Особливості організації психокорекційної допомоги особам із ПТСР на різних стадіях його розвитку. Специфіка психологічної допомоги фахівцям, які беруть участь у ліквідації екстремальних ситуацій, і мимовільним потерпілим.

Література: [Баз.: 4–12. Доп.: 1–4, 6, 8, 10–12].

Тема 8. Психологічна підготовка та розвиток здатності до подолання труднощів

Сутність психологічної підготовки. Визначення у науковій літературі. Психологічний аналіз щодо необхідності проведення психологічної підготовки. Необхідні для аналізу поняттєві засоби. Показники та критерії психологічної готовності фахівця. Показники та методи оцінки результатів стійкої психологічної готовності (стійкості). Рівні проявів психологічної готовності (напруженості та адаптованості)

Засоби контролю результатів. Оцінювання рівня знань. Критерії оцінювання. Умови та критерії виконання вправ і ситуаційних завдань. Підсумковий контроль.

Психологічна підготовка залежно від змісту, мети, часу проведення. Загальна (до виконання професійних обов'язків взагалі); спеціальна (до певних видів професійної діяльності); цільова (до виконання конкретного професійного завдання).

Література: [Баз.: 4–12. Доп.: 1–4, 6, 8, 10–12].

Тема 9. Психологія проведення виховної роботи та дисциплінування персоналу

Специфічні психологічної особливості виховної роботи та дисциплінування персоналу. Виховна робота та дисциплінування персоналу, їх етапи та заходи. Планування та організація виховних заходів. Психологічна допомога в системі виховної роботи та дисциплінування персоналу. Оновні методів самовиховання. Комплекс вправ. Застосування медитативних технік. Аутогенне тренування. Дебрифінг. Тренінг як ефективна форма навчання та виховання і психопрофілактики психотравматизації. Комплексна тренінгова програма «психологічна профілактика психотравматизації».

Психологічний аналіз девіантної та делінквентної поведінки людини.

Література: [Баз.: 4–12. Доп.: 1–4, 6, 8, 10–12].

Контрольна робота за модулем 1

Диференційований залік

Розподіл дисциплін у годинах за формами організації освітнього процесу та видами навчальних занять (заочна форма: дистанційна)

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин за формами навчання					
	Усього	у тому числі				
		лекції	практ. заняття	семінар. заняття	самостійна робота*	Поточний контроль
МОДУЛЬ 1 ПСИХОЛОГІЯ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ФАХІВЦІВ ЕКСТРЕМАЛЬНИХ ВИДІВ ДІЯЛЬНОСТІ						
Змістовий модуль 1. Виклики умов воєнного стану до потенціалу життєстійкості фахівців як суб'єктів професійного розвитку						
Тема 1. Здобутки наукового пізнання у вивченні професіоналізації та її досвіду в умовах війни	12	2	-	-	10	індивідуальні завданні
Тема 2. Оцінка морально-психологічного стану підрозділу	12	2	-	-	10	індивідуальні завданні
Тема 3. Розвиток професійної спрямованості та управління ним	12	2	-	-	10	індивідуальні завданні
Тема 4. Інформаційна психогігієна у протидії негативним змінам у громадянській, професійній свідомості та самосвідомості персоналу в умовах війни	12	-	-	2	10	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання
Тема 5. Особистісно-професійна резильєнтність у виконанні завдань за призначенням	12	-	-	-	14	індивідуальні завданні
Тема 6. Психопрофілактика травмування та післятравматичного досвіду персоналу	12	-	-	-	14	індивідуальні завданні
<i>Разом за змістовим модулем 2.</i>	72	6	-	2	68	-
Змістовий модуль 2. Дієвість навчання, виховання та дисциплінування у професіоналізації персоналу						
Тема 7. Розвивальні можливості проведення занять в системі службової підготовки	12	-	-	-	14	індивідуальні завданні
Тема 8. Психологічна підготовка та розвиток здатності до подолання труднощів	12	-	-	-	14	індивідуальні завданні
Тема 9. Психологія проведення виховної роботи та дисциплінування персоналу	12	-	-	-	15	індивідуальні завданні
<i>Разом за змістовим модулем 4.</i>	36	-	-	-	44	-

Підсумкова модульна робота	-	-	-	-	-	письмові завдання
Разом за модуль 1	108	6	-	2	112	-
Диференційований залік	-	-	2	-	-	-
ВСЬОГО	120	6	2	2	112	-

Примітка: самостійна робота здійснюється за методичними рекомендаціями щодо організації самостійної роботи з навчальної дисципліни «Психологія травми».

Індивідуальні завдання (орієнтовна тематика індивідуальних завдань)

Індивідуальні завдання можуть виконуватись здобувачами як під час семінарських занять, так і під час самостійної роботи. Формами виконання індивідуальних завдань є: написання рефератів, есе, дайджесту, аналітичного огляду, аналізу практичних та проблемних ситуацій, підготовка результатів власних досліджень та ін.

Тематика індивідуальних занять, що наведена у програмі є орієнтовною. Здобувачам надається право вільного вибору теми індивідуальної роботи, що повинна відповідати таким критеріям як: актуальність та відповідність завданням навчальної дисципліни.

Детальний опис форм, вимоги до виконання та критерії оцінювання індивідуальних завдань здобувачів викладені у методичних вказівках до виконання індивідуальних завдань здобувачів вищої освіти на кафедрі психології діяльності в особливих умовах.

1. Розкрийте конкретний приклад знань отриманих вами щодо професіоналізації на лінії зіткнення чи у щоденній професійній діяльності підрозділу ДСНС України. У який спосіб це було зроблено? Як перевірити чи є ці знання науковими чи буденними? Яку процедуру верифікації на науковість необхідно пройти досліднику? Обґрунтуйте власну відповідь.
2. Розкрийте, за яких умов знання щодо професіоналізації, отримані конкретною людиною можуть вважатись науковими.
3. Розкрийте, які вам відомі здобутки наукового пізнання у вивченні професіоналізації та її досвіду в умовах війни.
4. Розкрийте, яку процедуру верифікації необхідно пройти досліднику, щоб знання було визнано науковим.
5. Розкрийте зміст та обсяг поняття «морально-психологічний стан» підрозділу чи окремого фахівця. Які суміжні та підпорядковані поняття є в теорії психології?
6. Розкрийте, зміст та обсяг поняття «морально-психологічний стан» підрозділу чи окремого фахівця. Які суміжні та підпорядковані поняття є в теорії психології, зокрема, зв'язок з поняттям «структура діяльності».
7. Розкрийте зміст та обсяг понять «розвиток професійної спрямованості» та «управління». Які суміжні та підпорядковані поняття є в теорії психології?

8. Розкрийте зміст та обсяг понять «розвиток професійної спрямованості» та «управління» ним у підрозділі чи щодо окремого фахівця. Які суміжні та підпорядковані поняття є в теорії психології, зокрема, зв'язок з поняттям «діяльність».
9. Розкрийте зміст та обсяг поняття «громадянська, професійна свідомість та самосвідомість» фахівця. Які суміжні та підпорядковані поняття є в теорії психології?
10. Розкрийте, зміст та обсяг поняття «громадянська, професійна свідомість та самосвідомість» фахівця. Які суміжні та підпорядковані поняття є в теорії психології, зокрема, зв'язок з поняттям «структура діяльності».
11. Розкрийте, зміст та обсяг поняття «громадянська, професійна свідомість та самосвідомість» окремого фахівця та його значення у практиках професійної діяльності рятувальників чи військовослужбовців.
12. Розкрийте зміст та обсяг поняття «особистісно-професійна резильєнтність» підрозділу чи окремого фахівця. Які суміжні та підпорядковані поняття є в теорії психології?
13. Розкрийте зміст та обсяг понять «травмування» та «післятравмувального досвіду» персоналу. Які суміжні та підпорядковані поняття є в теорії психології?
14. Розкрийте, зміст та обсяг понять «травмування» та «післятравмувального досвіду» персоналу. Які суміжні та підпорядковані поняття є в теорії психології, зокрема, зв'язок з поняттям «структура діяльності».
15. Розкрийте цільову перспективу дослідження симптомів і механізмів мотиваційних явищ післятравматичного досвіду:
 - а) «жаху»,
 - б) «гіперзбудження»,
 - в) «інтрузії»,
 - г) «констрикції».
16. Розкрийте цільову перспективу дослідження післятравматичної втрати зв'язків у сфері самосвідомості:
 - а) довіри,
 - б) безпеки,
 - в) сенсу,
 - г) ідентифікації,
 - д) підтримки.
17. Поняття «сенс» у дослідженні психології травми використовують разом із поняттями «післятравматична втрата зв'язків у сфері самосвідомості»,: «довіри», «безпеки», «ідентифікації», «підтримки». Світ постає перед людиною, яка зазнала психічної травми, як світ певного сенсу, смислів або правил, норм, законів світу, Поясніть, які явища мотиваційної сфери стоять за цими поняттями та якими є їх емпіричні моделі.

18. Вам необхідно відібрати методики для діагностування у людини ознак травматичного розладу. Виберіть із збірника психодіагностичних методик ті з них, які відповідають виявам у травмованої людини мотиваційних явищ та явищ із сфери самосвідомості у період травмування та після нього. Запишіть їх назви у правому стовпчику таблиці 1.

Таблиця 1

Параметри особистості	Назви психодіагностичних методик
мотиваційні явища післятравматичного досвіду: «жах», «гіперзбудження», «інтрузія», «констрикція».	
післятравматична втрата зв'язків у сфері самосвідомості: довіри, безпеки, сенсу, ідентифікації, підтримки.	
умови перебігу тривалого повторюваного психологічного травмування у поневоленні: домінування, контроль, відмова особистості від опору, синдром хронічної травми:	
насильство над дітьми: середовище насильства, форми адаптації дитини-жертви через дисоціативні захисти, фрагментовану особистість, патологічну регуляцію емоційних станів, деформації у дорослішанні.:	
Будьте готовими у відповіді на це питання обґрунтувати власні думки викладачу	

Додається:

матеріал «Параметри особистості»:

Зливков В. Л. Психодіагностика особистості у кризових життєвих ситуаціях / В. Л. Зливков, С. О. Лукомська, О. В. Федан. Київ: Педагогічна думка, 2016. 219 с.

3) Малогулко Л. Основи реабілітаційної психології: подолання наслідків кризи / Л. Малогулко, Н. Пророк, О. Запорожець. Київ, 2018. 208 с.

19. Розкрийте зміст та обсяг поняття «розвивальні можливості проведення занять» у підрозділі. Які суміжні та підпорядковані поняття є в теорії психології?

20. Розкрийте зміст та обсяг понять «психологічна підготовка», «здатність до подолання труднощів» окремого фахівця чи підрозділу. Які суміжні та підпорядковані поняття є в теорії психології?
21. Розкрийте зміст та обсяг поняття «проведення виховної роботи та дисциплінування персоналу» у підрозділі. Які суміжні та підпорядковані поняття є в теорії психології?
22. Дайте характеристику симптомів і механізмів «жаху» як явища післятравматичного досвіду. Порівняйте його пояснювальний потенціал за змістом і обсягом з іншими . Які з цих знань зведено у концепти, корисні сучасному досліднику?
23. Дайте характеристику симптомів і механізмів «жаху» як явища післятравматичного досвіду. Порівняйте його пояснювальний потенціал за змістом і обсягом з іншими поняттями, використаними для опису мотиваційних явищ післятравматичного досвіду, зокрема в інших технологіях оцінювання наслідків травмування.
24. Розкрийте зміст та обсяг поняття «довіра». Порівняйте пояснювальний потенціал цього поняття, корисний досліднику, з іншими поняттями, використаними для опису післятравматичної втрати зв'язків у сфері самосвідомості, зокрема ,в інших технологіях оцінювання.
25. Дайте характеристику симптомів і механізмів мотиваційних явищ післятравматичного досвіду. Які з цих знань зведено у концепти, корисні сучасному досліднику?
26. Розкрийте зміст та обсяг поняття «сенсація». Порівняйте пояснювальний потенціал цього поняття, корисний досліднику, з іншими поняттями, використаними для опису післятравматичної втрати зв'язків у сфері самосвідомості, зокрема ,в інших технологіях оцінювання.
27. Розкрийте зміст та обсяг поняття «ідентифікація». Порівняйте пояснювальний потенціал цього поняття, корисний досліднику, з іншими поняттями, використаними для опису післятравматичної втрати зв'язків у сфері самосвідомості, зокрема, в інших технологіях оцінювання.
28. Дайте характеристику симптомів і механізмів «інтрузії» як явища післятравматичного досвіду. Порівняйте його пояснювальний потенціал за змістом і обсягом з іншими поняттями, використаними для опису мотиваційних явищ післятравматичного досвіду, зокрема в інших технологіях оцінювання наслідків травмування.
29. Розкрийте зміст та обсяг поняття «підтримка». Порівняйте пояснювальний потенціал цього поняття, корисний досліднику, з іншими поняттями, використаними для опису післятравматичної втрати зв'язків у сфері самосвідомості, зокрема ,в інших технологіях оцінювання.
30. Розкрийте зміст та обсяг поняття «контроль» в умовах тривалого повторюваного психологічного травмування у поневоленні. Порівняйте пояснювальний потенціал цього поняття, корисний досліднику, з іншими поняттями, використаними для опису умов травмування, зокрема, в інших технологіях оцінювання.

Перелік завдань для підготовки до модульного контролю знань

1. Розкрийте, у який спосіб можна вивчати досвід професіоналізації в умовах війни.
2. Розкрийте, чим є наукове пізнання, його призначення та структуру, корисність психологу.
3. Розкрийте, чим відрізняється буденне та наукове знання щодо професіоналізації. Обґрунтуйте власну відповідь.
4. Розкрийте, зміст та обсяг поняття «морально-психологічний стан» підрозділу чи окремого фахівця. Які суміжні та підпорядковані поняття є в теорії психології, зокрема, зв'язок з поняттям «структура особистості».
5. Розкрийте, зміст та обсяг поняття «морально-психологічного стану» підрозділу чи окремого фахівця. Які суміжні та підпорядковані поняття є в теорії психології, зокрема, зв'язок з поняттями «ситуація» та її «фактори».
6. Розкрийте, зміст та обсяг поняття «морально-психологічного стану» підрозділу чи окремого фахівця. Які суміжні та підпорядковані поняття є в теорії психології, зокрема, зв'язок з поняттями «факт», «подія».
7. Розкрийте, зміст та обсяг поняття «морально-психологічного стану» підрозділу чи окремого фахівця та його значення у практиках професійної діяльності рятувальників чи військовослужбовців.
8. Розкрийте можливі параметри та показники оцінки розвитку морально-психологічного стану підрозділу рятувальників чи військовослужбовців, які необхідні та достатні у роботі дослідника, щоб розробити емпіричну модель цього явища психіки.
9. Розкрийте зміст та обсяг понять «розвиток професійної спрямованості» та «управління» ним у підрозділі чи щодо окремого фахівця. Які суміжні та підпорядковані поняття є в теорії психології, зокрема, зв'язок з поняттям «особистість».
10. Розкрийте зміст та обсяг понять «розвиток професійної спрямованості» та «управління» ним у підрозділі чи щодо окремого фахівця. Які суміжні та підпорядковані поняття є в теорії психології, зокрема, зв'язок з поняттями «ситуація» та її «фактори».
11. Розкрийте зміст та обсяг понять «розвиток професійної спрямованості» та «управління» ним у підрозділі чи щодо окремого фахівця. Які суміжні та підпорядковані поняття є в теорії психології, зокрема, зв'язок з поняттями «потреби», «мотивація» та «розгортання спонук».
12. Розкрийте зміст та обсяг понять «розвиток професійної спрямованості» та «управління» ним у підрозділі чи щодо окремого фахівця та його значення у практиках професійної діяльності рятувальників чи військовослужбовців.
13. Розкрийте можливі параметри та показники оцінки стану та розвитку професійної спрямованості та управління ним у підрозділі рятувальників чи військовослужбовців, які необхідні та достатні у роботі дослідника, щоб розробити емпіричну модель цих явищ психіки.

14. Розкрийте, зміст та обсяг поняття «громадянська, професійна свідомість та самосвідомість» фахівця. Які суміжні та підпорядковані поняття є в теорії психології, зокрема, зв'язок з поняттям «структура особистості».
15. Розкрийте, зміст та обсяг поняття «громадянська, професійна свідомість та самосвідомість» фахівця. Які суміжні та підпорядковані поняття є в теорії психології, зокрема, зв'язок з поняттям «структура свідомості».
16. Розкрийте, зміст та обсяг поняття «громадянська, професійна свідомість та самосвідомість» фахівця. Які суміжні та підпорядковані поняття є в теорії психології, зокрема, зв'язок з поняттям «зміни психіки», «самоактивність», «впливи зовні».
17. Розкрийте, зміст та обсяг поняття «інформаційна психогігієна» фахівця. Які суміжні та підпорядковані поняття є в теорії психології, зокрема, зв'язок з поняттям «розхитування довіри», «інформаційний простір», «впливи зовні».
18. Розкрийте, зміст та обсяг поняття стан та розвиток «громадянської, професійної свідомості та самосвідомості» окремого фахівця та його значення у практиках професійної діяльності рятувальників чи військовослужбовців.
19. Розкрийте можливі параметри та показники оцінки громадянської, професійної свідомості та самосвідомості рятувальників чи військовослужбовців, які необхідні та достатні у роботі дослідника, щоб розробити емпіричну модель цього явища психіки.
20. Розкрийте можливі параметри та показники розвитку громадянської, професійної свідомості та самосвідомості рятувальників чи військовослужбовців, які необхідні та достатні у роботі дослідника, щоб розробити емпіричну модель цього явища психіки.
21. Розкрийте можливі параметри та показники інформаційної психогігієни у протидії негативним змінам громадянської, професійної свідомості та самосвідомості рятувальників чи військовослужбовців, які необхідні та достатні у роботі дослідника, щоб розробити емпіричну модель цього явища психіки.
22. Розкрийте зміст та обсяг поняття «особистісна резильєнтність» окремого фахівця. Які суміжні та підпорядковані поняття є в теорії психології?
23. Розкрийте зміст та обсяг поняття «професійна резильєнтність» підрозділу чи окремого фахівця. Які суміжні та підпорядковані поняття є в теорії психології?
24. Розкрийте, зміст та обсяг поняття «професійна резильєнтність» підрозділу чи окремого фахівця. Які суміжні та підпорядковані поняття є в теорії психології, зокрема, зв'язок з поняттям «стійкість», «життєстійкість».
25. Розкрийте, зміст та обсяг поняття «професійна резильєнтність» підрозділу чи окремого фахівця. Які суміжні та підпорядковані поняття є в теорії психології, зокрема, зв'язок з поняттям «опірність», «гнучкість».

26. Розкрийте, зміст та обсяг поняття «професійна резильєнтність» підрозділу чи окремого фахівця та його значення у практиках професійної діяльності рятувальників чи військовослужбовців.
27. Розкрийте можливі параметри та показники оцінки розвитку професійної резильєнтності підрозділу рятувальників чи військовослужбовців, які необхідні та достатні у роботі дослідника, щоб розробити емпіричну модель цього явища психіки.
28. Розкрийте, зміст та обсяг понять «травмування» та «післятравмувального досвіду» персоналу. Які суміжні та підпорядковані поняття є в теорії психології, зокрема, зв'язок з поняттям «структура особистості».
29. Розкрийте, зміст та обсяг понять «травмування» та «післятравмувального досвіду» персоналу. Які суміжні та підпорядковані поняття є в теорії психології, зокрема, зв'язок з поняттями «ситуація» та її «фактори».
30. Розкрийте, зміст та обсяг понять «травмування» та «післятравмувального досвіду» персоналу. Які суміжні та підпорядковані поняття є в теорії психології, зокрема, зв'язок з поняттями «факт», «подія».
31. Розкрийте, зміст та обсяг понять «травмування» та «післятравмувального досвіду» персоналу та його значення у практиках професійної діяльності рятувальників чи військовослужбовців.
32. Розкрийте можливі параметри та показники оцінки понять «травмування» та «післятравмувального досвіду» рятувальників чи військовослужбовців, які необхідні та достатні у роботі дослідника, щоб розробити емпіричну модель цього явища психіки.
33. Розкрийте, зміст та обсяг поняття «розвивальні можливості проведення занять» у підрозділі. Які суміжні та підпорядковані поняття є в теорії психології, зокрема, зв'язок з поняттями «мета заняття», «дидактичні засоби», «результат», «рівень проведення заняття», «суб'єктивна оцінка міри досягнення мети».
34. Розкрийте, зміст та обсяг поняття «розвивальні можливості проведення занять» у підрозділі. Які суміжні та підпорядковані поняття є в теорії психології, зокрема, зв'язок з поняттям «структура особистості».
35. Розкрийте, зміст та обсяг поняття «розвивальні можливості проведення занять» у підрозділі. Які суміжні та підпорядковані поняття є в теорії психології, зокрема, зв'язок з поняттям «структура діяльності».
36. Розкрийте, зміст та обсяг поняття «розвивальні можливості проведення занять» у підрозділі. Які суміжні та підпорядковані поняття є в теорії психології, зокрема, зв'язок з поняттям «зміни психіки», «самоактивність», «впливи зовні».
37. Розкрийте, зміст та обсяг поняття «розвивальні можливості проведення занять» у підрозділі. Які суміжні та підпорядковані поняття є в теорії психології, зокрема, зв'язок з поняттям «компетентність».

38. Розкрийте, зміст та обсяг поняття «розвивальні можливості проведення занять» у підрозділі та його значення у практиках професійної діяльності рятувальників чи військовослужбовців.
39. Розкрийте можливі параметри та показники оцінки «розвивальних можливостей проведення занять» у підрозділі рятувальників чи військовослужбовців, які необхідні та достатні у роботі дослідника, щоб розробити емпіричну модель цього явища психіки.
40. Розкрийте, зміст та обсяг понять «психологічна підготовка», «здатність до подолання труднощів» окремого фахівця чи підрозділу. Які суміжні та підпорядковані поняття є в теорії психології, зокрема, зв'язок з поняттями «мета заняття», «дидактичні засоби», «результат», «рівень проведення заняття», «суб'єктивна оцінка міри досягнення мети».
41. Розкрийте, зміст та обсяг понять «психологічна підготовка», «здатність до подолання труднощів» окремого фахівця чи підрозділу. Які суміжні та підпорядковані поняття є в теорії психології, зокрема, зв'язок з поняттям «структура особистості».
42. Розкрийте, зміст та обсяг понять «психологічна підготовка», «здатність до подолання труднощів» окремого фахівця чи підрозділу. Які суміжні та підпорядковані поняття є в теорії психології, зокрема, зв'язок з поняттям «структура діяльності».
43. Розкрийте, зміст та обсяг понять «психологічна підготовка», «здатність до подолання труднощів» окремого фахівця чи підрозділу. Які суміжні та підпорядковані поняття є в теорії психології, зокрема, зв'язок з поняттям «зміни психіки», «самоактивність», «впливи зовні».
44. Розкрийте, зміст та обсяг понять «психологічна підготовка», «здатність до подолання труднощів» окремого фахівця чи підрозділу. Які суміжні та підпорядковані поняття є в теорії психології, зокрема, зв'язок з поняттям «компетентність».
45. Розкрийте, зміст та обсяг понять «психологічна підготовка», «здатність до подолання труднощів» окремого фахівця чи підрозділу та його значення у практиках професійної діяльності рятувальників чи військовослужбовців.
46. Розкрийте можливі параметри та показники оцінки психологічної підготовки, психологічної готовності, здатності до подолання труднощів окремого фахівця чи підрозділу рятувальників чи військовослужбовців, які необхідні та достатні у роботі дослідника, щоб розробити емпіричні моделі цих явищ психіки.
47. Розкрийте, зміст та обсяг поняття «проведення виховної роботи та дисциплінування персоналу» у підрозділі. Які суміжні та підпорядковані поняття є в теорії психології, зокрема, зв'язок з поняттями «мета», «засоби», «результат», «рівень», «суб'єктивна оцінка міри досягнення мети».
48. Розкрийте, зміст та обсяг поняття «проведення виховної роботи та дисциплінування персоналу» у підрозділі. Які суміжні та підпорядковані поняття є в теорії психології, зокрема, зв'язок з поняттям «структура особистості».

49. Розкрийте, зміст та обсяг поняття «проведення виховної роботи та дисциплінування персоналу» у підрозділі. Які суміжні та підпорядковані поняття є в теорії психології, зокрема, зв'язок з поняттям «структура діяльності».
50. Розкрийте, зміст та обсяг поняття «проведення виховної роботи та дисциплінування персоналу» у підрозділі. Які суміжні та підпорядковані поняття є в теорії психології, зокрема, зв'язок з поняттям «зміни психіки», «самоактивність», «впливи зовні».
51. Розкрийте, зміст та обсяг поняття «проведення виховної роботи та дисциплінування персоналу» у підрозділі. Які суміжні та підпорядковані поняття є в теорії психології, зокрема, зв'язок з поняттям «компетентність».
52. Розкрийте, зміст та обсяг поняття «проведення виховної роботи та дисциплінування персоналу» у підрозділі та його значення у практиках професійної діяльності рятувальників чи військовослужбовців.
53. Розкрийте можливі параметри та показники оцінки «проведення виховної роботи та дисциплінування персоналу» у підрозділі рятувальників чи військовослужбовців, які необхідні та достатні у роботі дослідника, щоб розробити емпіричну модель цього явища психіки.

7. Форми та методи навчання і викладання

Вивчення навчальної дисципліни реалізується в таких формах: навчанні заняття за видами, виконання індивідуальних завдань, консультації, контрольні заходи, самостійна робота.

В навчальній дисципліні використовуються такі методи навчання і викладання:

– методи навчання за джерелами набуття знань: словесні методи навчання (лекція, пояснення, бесіда, інструктаж); наочні методи навчання (ілюстрація, демонстрація, спостереження); практичні методи навчання (практична робота, виїзні заняття);

– методи навчання за характером логіки пізнання: аналітичний; синтетичний; індуктивний; дедуктивний; традуктивний;

– методи навчання за рівнем самостійної розумової діяльності тих, хто навчається: проблемний виклад; частково-пошуковий; дослідницький;

– інноваційні методи навчання: робота з навчально-методичною літературою та відео метод; навчання з використанням технічних ресурсів; [інтерактивні методи](#); методи організації навчального процесу, що формують соціальні навички;

- науково-дослідна робота;
- самостійна робота.

8. Засоби оцінювання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є: залік, завдання, стандартизовані тести, наскрізні та командні проекти, аналітичні звіти, реферати, есе, дослідницькі завдання, презентація власних досліджень, виконання практичних завдань на матеріалі власних спостережень.

9. Критерії оцінювання

Оцінювання рівня навчальних досягнень здобувачів з навчальної дисципліни здійснюється за 100-бальною шкалою.

10. Форми поточного та підсумкового контролю

Поточний контроль результатів навчання здобувачів освіти проводиться у формі: фронтального та індивідуального опитування, виконання письмових завдань, практичних завдань, проектної роботи тощо.

Підсумковий контроль проводиться у формі диференціального заліку.

Розподіл балів, які отримують здобувачі заочної форми навчання, за результатами опанування навчальної дисципліни, формою підсумкового контролю якого є: диференціальний залік

Модуль 1 (розподіл балів)												
Поточний контроль та самостійна робота									Індивідуальні завдання	Модульна контрольна робота	Залік	Сума балів
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2							
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	до 35	T.T. 1-10	30	100
5	-	-	-	-	-	-	-	-		до 30		

Примітка: за виконання індивідуальних завдань творчого характеру здобувачу можуть нараховуватися додаткові, заохочувальні бали. Сума заохочувальних балів не має перевищувати 5 балів. Максимально можлива сума підсумкової оцінки з дисципліни (з урахуванням додаткових заохочувальних балів) – 100 балів. Види індивідуальних завдань творчого характеру та критерії щодо їх оцінювання наведені у методичних вказівках до виконання індивідуальних завдань здобувачів вищої освіти за спеціальністю С4 Психологія (розділ «Оцінювання творчих робіт»).

Поточний контроль

проводиться на семінарському занятті. Він передбачає оцінювання теоретичних знань та практичних умінь здобувачів вищої освіти з конкретної теми чи її питань, завдань, у тому числі, самостійно опрацьованого навчального матеріалу.

Критеріям поточного оцінювання знань здобувача на семінарському занятті дисципліни здійснюється в діапазоні від 0 до 5 балів:

Отримані бали	Повнота і правильність відповіді	Обізнаність та здатність здобувача використати дії з поняттями у ситуаціях майбутньої професійної діяльності / Висновок щодо знань та їх засвоєння
5 балів	Відповідь на завдання надана в повному обсязі, правильна, як щодо <i>знання</i> понять, так і щодо можливих <i>дій</i> з ними.	Здобувач <i>знає</i> та може <i>використати</i> поняття повною мірою у розумових чи предметно-практичних <i>діях</i> щодо <i>широкого</i> діапазону ситуацій майбутньої професійної діяльності. <i>Діє</i> логічно з поняттями і робить це комплексно, чи привносить нове, творчо. Це свідчить, що знання є – знаннями-трансформаціями , – засвоєння навчального матеріалу комплексним і творчим у <i>широкому діапазоні</i> ситуацій чи практичних дій майбутньої професійної діяльності.
4 бали	Відповідь на завдання надана, правильна щодо <i>знання</i> понять межі яких окреслено повно та часткова, неповна, щодо можливих <i>дій</i> з ними, допущені окремі несуттєві неточності чи незначні помилки	Здобувач <i>знає</i> поняття повною мірою та може <i>використати</i> їх у розумових і предметно-практичних діях лише щодо частини ситуацій майбутньої професійної діяльності. Внутрішня інформаційна гнучкість дозволяє виявляти окремі <i>елементи</i> творчості, водночас, у <i>діях</i> з поняттями допущені незначні помилки у неширокому діапазоні ситуацій. Це свідчить про – знання-уміння – в певному колі ситуацій майбутньої професійної діяльності. Навчальний матеріал засвоєно на рівні умінь чи умілих дій.
3 бали	Відповідь на завдання надана правильна, щодо <i>знання</i> понять, межі яких повно найменуються, проте, недостатня, неповна, щодо <i>дій</i> з ними, допущені значні помилки, чи не може <i>діяти</i> з поняттями	Здобувач може назвати поняття та <i>знає</i> повне їх коло, проте, лише інколи, недостатньо, може <i>використати</i> ці поняття у <i>діях</i> , розумових чи предметно-практичних щодо необхідних ситуацій майбутньої професійної діяльності. Це свідчить, що знання є – знаннями-копіями чи знанням-картинкою . Засвоєння навчального матеріалу на рівні копіювання чи репродуктивного використання знань і навичок.
2 бали	Відповідь на завдання надана неправильна, недостатня, допущені значні помилки щодо <i>знання</i> необхідних понять, обізнаність щодо яких є у вигляді	Здобувач не <i>знає</i> і не може <i>використати</i> поняття у розумових і предметно-практичних <i>діях</i> . Це свідчить про знання-знайомства , засвоєння навчального матеріалу лише на рівні ознайомлення.

	відокремлених фрагментів	
1 бал	Відповідь на завдання надана неправильна недостатня, навіть, щодо <i>знання</i> необхідних понять	Здобувач не знає і не може використати поняття у розумових і предметно-практичних діях, вгадує рішення в завданнях, які розв'язуються. Це свідчить про <i>знання-впізнавання</i> , засвоєння навчального матеріалу на рівні впізнавання.
0 балів	завдання не виконане	

Викладачем оцінюється:

1) **правильність і повнота**, з якою здобувачу вдалося **підібрати поняття**, тобто, знання змісту та обсягу понять, щоб розкрити тему, питання, завдання;

2) **правильність і повнота використання дії з поняттями** чи отриманих знань, оперування поняттями щодо конкретних ситуацій майбутньої професійної діяльності психолога, належні мисленнєві дії, як це передбачено діяльністю.

Вищезазначені критерії оцінювання, передбачають перехід від знань до дій здобувача: спроможності мисленнєво діяти приймати рішення, розв'язувати завдання в межах теми чи питання за вимогами конкретних ситуацій майбутньої професійної діяльності та за її нормами.

В цьому процесі виявляється **якість** знань здобувача через їх дієвість, зокрема:

- цілісність знань та дій, їх поняттєвість, концептуальність;
- логічна послідовність знань та дій, вміння формулювати висновки виходячи з фактів;
- системність у знаннях і діях, зокрема, усвідомлення «чорної скриньки» та її конкретного вияву;
- практична дієвість знань;
- самостійність виконання, гнучкість, міра оновлення знань, їх міцність;
- акуратність оформлення у письмовій роботі.

Під час виконанні завдань оцінюється вміння правильно визначати та аналізувати явища психіки, надавати практичні рекомендації та підбирати тактики психологічного впливу; форми та методи психологічної підготовки, вміння їх застосовувати на практиці.

Розвиваються наступні конкретні спроможності здобувача:

1.	узагальнювати та згортати знання
2.	переходити від понять-назв до предметно-практичних дій з поняттями в широкому діапазоні професійних ситуацій
3.	вмотивованість до пізнання
4.	здатність до саморегуляції розумової діяльності

Підсумкова модульна робота

є складовою підсумкового контролю і здійснюється через проведення письмової контрольної роботи у межах модулю 1 дисципліни.

Кожен варіант модульної контрольної роботи складається з трьох завдань. Відповіді на поставленні завдання повинні відображати вільне володіння обсягом матеріалу, передбаченим програмою, зокрема, вміти застосовувати його на практиці (у вигляді наведення власних прикладів, розв'язання психологічних ситуацій тощо), оцінювати факти, явища, вільно висловлювати власні думки, самостійно оцінювати різноманітні явища психіки та факти, виявляючи особисту позицію що до них, вміло використовувати міжпредметні зв'язки.

Критерії оцінювання знань здобувачів заочної форми навчання при виконанні модульної роботи

Підсумкова модульна робота для здобувачів заочної форми навчання оцінюється в діапазоні від 0 до 30 балів. Вага одного правильно вирішеного тестового завдання становить від 1 до 10 бали, залежно від складності. Максимальна кількість балів за правильне розв'язання усіх завдань становить 30 балів. За виконання трьох завдань окремо оцінюються кожне за десятибальною шкалою та знаходиться їх середнє арифметичне:

- 10 балів – завдання виконане в повному обсязі, відповідь вірна, як щодо *знання* понять, так і щодо можливих *дій* з ними..
- 8 бала – завдання виконане вірно щодо *знання* понять, допущені незначні помилки щодо можливих *дій* з ними.
- 6 бали – завдання виконане в цілому вірно щодо *знання* понять, допущені помилки щодо можливих *дій* з поняттями, з якими не можуть діяти.
- 4 бали – завдання виконане частково, допущені значні помилки щодо *знання* понять.
- 2 бал – завдання виконане на рівні окремих фрагментів щодо *знання* понять.
- 0 балів – завдання не виконане.

При розв'язанні завдання оцінюється здатність здобувача зайняти критичну позицію щодо проблемної ситуації (до 2 балів), чіткість та лаконічність відповіді (до 1 бала) та творчий підхід (до 2 балів).

Підсумковий контроль

успішності з дисципліни є диференційний залік, який полягає в накопичувальній оцінці в балах із засвоєння здобувачами навчального матеріалу дисципліни на підставі результатів виконаних індивідуальних завдань, різних видів навчальних робіт на семінарських та практичних заняттях, визначених робочою програмою.

Складання заліку здобувачами заочної форми навчання відбувається у формі розв'язання тестових завдань та виставлення підсумкових балів (з

урахуванням накопичених балів за виконанні індивідуальні завдання, контрольну роботу) за навчальну дисципліну. Максимальна кількість балів за правильне вирішення усіх тестових завдань становить 30 балів.

Здобувач допускається до складання підсумкового контролю, якщо він виконав усі види обов'язкових робіт, що передбачені робочою програмою дисципліни.

У разі не згоди із результатом підсумкового контролю або порушення процедури його проведення здобувач має право на їхнє оскарження. Порядок такого оскарження викладений у Положенні про організацію освітнього процесу в Національному університеті цивільного захисту України

Оцінювання самостійної роботи

Результати самостійної роботи спеціально не оцінюються, але виявляються під час діагностики знань з навчальної дисципліни. Навчальний матеріал дисципліни, засвоєний у процесі самостійної роботи, виноситься на підсумковий контроль, передбачений робочим навчальним планом, разом з іншим навчальним матеріалом дисципліни і оцінюється за критеріями відповідного підсумкового контролю.

Оцінювання індивідуальних завдань

Здійснюється під час поточного контролю теми на відповідному аудиторному занятті. Оцінювання тем, які виносяться лише на самостійну роботу і не входять до тем аудиторних занять, навчальних практик/практичних занять, контролюється під час модульного та підсумкового контролів. Оцінювання завдань індивідуальної роботи здійснюється в діапазоні від 0 до 5 балів і залежать від форми виконання індивідуального завдання, наприклад:

Реферат, доповідь: 3 бали – у роботі здобувачі правильно виокремили основні положення з різних джерел, логічно та структурно об'єднали їх, коротко проаналізували та зробили ґрунтовні узагальнюючі висновки. Дотримано усі вимоги щодо структурної побудови роботи. Робота містить список використаної літератури, що включає вітчизняні та іноземні літературні джерела;

2 бали – у роботі здобувачі в цілому правильно виокремили основні положення кожного з джерела, але не зробили їх відповідного аналізу та узагальнюючих висновків. Дотримано більшість вимог щодо структурної побудови роботи. Робота містить список використаної літератури, що складається лише з вітчизняних літературних джерел;

1 бал – у роботі здобувачі фрагментарно виокремили основні положення кожного з джерела, не зробили їх відповідного аналізу та узагальнюючих висновків. Не дотримано вимог щодо структурної побудови роботи. Список використаної літератури оформлений не вірно або відсутній;

0 балів – завдання не виконано або у роботі виявлено факти академічної недоброчесності.

Підготовка огляду певної наукової проблеми/аналізу ситуації:

5 балів – робота виконана у повному обсязі із чітким дотриманням визначеної структури. Робота містить ґрунтовний аналіз, висновки та рекомендації з порушеної проблеми;

4 бали – робота виконана у повному обсязі із дотриманням визначеної структури за виключенням деяких елементів. Робота містить аналіз, висновки та рекомендації з порушеної проблеми;

3 бали – робота виконана частково із дотриманням визначеної структури, що містить більшість необхідних елементів. Робота містить поверхневий аналіз, висновки та окремі рекомендації з порушеної проблеми;

2 бали – робота виконана частково. Структура роботи недотримана. Робота містить поверхневий аналіз, окремі висновки. Рекомендації з порушеної проблеми відсутні;

1 бал – робота виконана на рівні окремих фрагментів. Структура роботи недотримана. Робота містить поверхневий аналіз, висновки зроблені не вірно. Рекомендації з порушеної проблеми відсутні;

0 балів – завдання не виконано або у роботі виявлено факти академічної недоброчесності.

Есе: 3 бали – здобувач створює оригінальний за думкою та оформленням письмовий твір відповідно до навчальної ситуації; повно, вичерпно висвітлює тему; вправно формулює тезу; аналізує різні погляди на той самий предмет, наводить доречні аргументи, використовує набуту з різних джерел інформацію для розв'язання певних психологічних проблем; приклади переконливі, конкретизовані; цілісний, послідовний і несуперечливий розвиток думки (логічність і послідовність викладу); висновок відповідає запропонованій темі й органічно випливає зі сформульованої тези, аргументів і прикладів;

2 бали – здобувач самостійно будує послідовний, повний, логічно викладений текст; формулює тезу, що відповідає запропонованій темі; загалом розкриває тему, висловлює основну думку; наводить доречні аргументи; висновок відповідає запропонованій темі; у роботі виявлені недоліки за двома показниками: тезу чітко не сформульовано, відсутність виразної особистісної позиції, належної її аргументації;

1 бал – побудований текст характеризується фрагментарністю; сформульована теза не відповідає запропонованій темі; наведені аргументи не є доречними; прикладів немає або вони не є доречними;

0 балів – завдання не виконано або у роботі виявлено факти академічної недоброчесності.

Групова презентація: 3 бали – усі ідеї подані таким чином, що демонструють глибокі знання здобувачів про предмет дослідження і здатність мислити логічно. Тема презентації чітко визначена і добре розроблена. Презентація має зрозумілу і логічну структуру, організована. Дотримані прийняті норми культури презентації, автори творчо підійшли до її оформлення. Робота не

переобтяжена текстом. Наявні гіперпосилання працюють коректно. Усі учасники групи беруть активну участь у висвітленні презентації;

2 бали – більша частина ідей подані таким чином, що демонструють значні знання здобувачів про предмет дослідження і здатність мислити логічно. Тема презентації доволі чітко визначена і задовільно розроблена. Презентація має зрозумілу і логічну структуру, у достатній мірі організована. Дотримані прийняті норми культури презентації. Робота дещо переобтяжена текстом, що ускладнює її сприйняття. Наявні гіперпосилання працюють. Переважна більшість учасників групи беруть участь у висвітленні презентації;

1 бал – більшість ідей у презентації виражені нечітко. Тема визначена нечітко і розроблена з помилками. Презентація має порушену структуру або взагалі її не має. Зустрічається багато порушень прийнятих норм культури проведення презентації. Окремі учасники групи або лише один з них може пояснити викладені ідеї;

0 балів – завдання не виконано або у роботі виявлені факти академічної не доброчесності;

Проектна діяльність: 5 балів – робота виконана у повному обсязі на актуальну та практично значущу тему. Наявний творчий підхід до вирішення проблеми. У роботі правильно визначено об'єкт та предмет дослідження. Обґрунтовано використано доцільні методи. Містяться відповідні висновки з якісними і кількісними даними. Презентація проекту містить необхідний ілюстраційний матеріал, доповідач вільно орієнтується у поданому матеріалі, відповідає на поставлені запитання;

4 бали – робота виконана у повному обсязі на актуальну та практично значущу тему. У роботі правильно визначено об'єкт та предмет дослідження. Доцільно використано методи. Містяться відповідні висновки. Презентація проекту містить необхідний ілюстраційний матеріал, доповідач орієнтується у поданому матеріалі, відповідає на поставлені запитання з незначними помилками;

3 бали – робота виконана. У роботі визначено об'єкт та предмет дослідження, що потребують уточнення. Доцільно використано методи. Містяться відповідні висновки. Презентація проекту містить ілюстраційний матеріал, дещо перевантажений текстом, доповідач переважно орієнтується у поданому матеріалі, відповідає на поставлені запитання з помилками.

2 бали – робота виконана частково. У роботі невірно визначено об'єкт та предмет дослідження. Використані методи переважно вжито доцільно. Містяться часткові висновки. Презентація проекту перевантажена текстом, доповідач слабо орієнтується у поданому матеріалі, відповідає на поставлені запитання з грубими помилками;

1 бал – робота виконана на рівні окремих фрагментів. У роботі невірно визначено об'єкт та предмет дослідження або вони відсутні. Використані методи недоцільні. Містяться часткові висновки. Презентація проекту відсутня, доповідач не орієнтується у поданому матеріалі;

0 балів – завдання не виконано або у роботі виявлені факти академічної не доброчесності.

11. Рекомендовані джерела інформації

Нормативні документи

1. Стандарт вищої освіти України із галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки, спеціальності 053 «Психологія» для другого (магістерського) рівня вищої освіти. Затверджено та введено в дію наказом Міністерства освіти і науки України від 24.04.2019 р. № 564.

2. Освітньо-професійна програма «Екстремальна та кризова психологія» для підготовки магістра в галузі знань С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини за спеціальністю С4 Психологія. Черкаси: НУЦЗ України.

Базова література

1. Карамушка Л. М. Психічне здоров'я особистості під час війни: як його зберегти та підтримати: методичні рекомендації. Київ: Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, 2024. 48 с.
2. Кердивар В. В., Овсяннікова Я. О., Перелигіна Л. А., Платонов В. М., Похілько Д.С. Протоколи надання психологічної підтримки та допомоги персоналу ДСНС та членам їх сімей: посібник. Харків: Факт, 2024. 154 с.
3. Климчук В. О. Психологія посттравматичного зростання : монографія Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2020. 125 с.
4. Кокун О. М. Забезпечення психологічної стійкості військовослужбовців в умовах бойових дій : метод. посіб. Київ-Одеса : Фенікс, 2022. 128 с.
5. Кокун О. М., Лозінська Н. С., Пішко І. О. Практикум з формування стресостійкості військовослужбовців до раптових змін бойової обстановки : Методичний посібник К.: НДЦ ГП ЗС України, 2020. 70 с.
6. Кокун О. М., Мороз В. М., Лозінська Н. С., Пішко І. О. Психологічна профілактика психотравматизації військовослужбовців Збройних Сил України : метод. посіб. К. : НДЦ ГП ЗСУ, 2021. 301 с.
7. Кокун О.М. Психологія професійного становлення сучасного фахівця: Монографія. К.: ДП "Інформ.-аналіт. агенство", 2012. 200 с.
8. Кокун О. М., Мельничук Т. І. Резилієнс-довідник : практич. посіб. : Ін-т психології імені Г.С. Костюка НАПН України, Київ, : 2023. 25 с.
9. Кокун О. М., Пішко І. О., Лозінська Н. С., Олійник В. О Теоретичні основи посттравматичного зростання військовослужбовців – учасників бойових дій: метод. посіб. Київ : ТОВ «7БЦ», 2023. 148 с.
10. Коваль М. Дії підрозділів ДСНС України в умовах воєнного стану: навчальний посібник. Львів: ЛДУБЖД, 2023. 308 с.
11. Комар З. Психологічна стійкість воїна. К., 2017. 184 с.
12. Лефтеров В.О. Особистісно-професійний розвиток фахівців екстремальних видів діяльності : дис. ... д-ра психол. наук : 19.00.09 / – Університет цивільного захисту України. Харків, 2008. 498. с.

13. Поліщук О. Р. Професійний розвиток психолога : навч. посіб. Київ, 2023. 384 с.
14. Приходько І. І., Колесніченко О. С., Тімченко О. В. Психологія екстремальної діяльності : навч. посіб. Х. : НА НГУ, 2016. 571 с.
15. Про затвердження Порядку психологічного забезпечення в Державній службі України з надзвичайних ситуацій : наказ МВС України № 747 від 31.08.2017. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1390-17/card6#Public> (дата звернення: 25.09.2025).
16. Про професійний розвиток працівників Закон України 1 від 2 січня 2012 року № 4312-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4312-17/conv#Text> (дата звернення: 12.11.2025).
17. Про систему охорони психічного здоров'я в Україні : Закон України від 15.01.2025р. №12030 URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/radan_gs09/ns_golos?g_id=30094 дата звернення: (25.09.2025).

Допоміжна література

1. Андрієвська В.В Г.С.Костюк – особистість, вчений, громадянин К.: Ніка-Центр, 2010. 216 с.
2. Безпека і здоров'я на роботі у воєнний та післявоєнний час. Досвід України в умовах російської агресії: Державна служба України з питань праці, березень 2023. URL: https://www.ilo.org/sites/default/files/wcmsp5/groups/public/@europe/@ro-geneva/@sro-budapest/documents/genericdocument/wcms_856143.pdf (дата звернення: 26.08.2025).
3. Бриндіков Ю. Л. Реабілітація військовослужбовців учасників бойових дій в системі соціальних служб: теоретико-методичні основи: монографія Хмельницький, 2018. 388 с.
4. Карамушка Л. М. Психічне здоров'я персоналу організацій в умовах війни : навч.-методичний посібник. К., 2023. 124 с.
5. Клінічна настанова «Гостра реакція на стрес. Посттравматичний стресовий розлад. Порушення адаптації». : наказ Міністерства охорони здоров'я України від 19 липня 2024 року № 1265 URL: <https://www.dec.gov.ua/mtd/posttravmatychnyj-stresovuj-rozlad> (дата звернення: 24.09.2025).
6. Колесніченко О. С. Засади бойової психологічної травматизації військовослужбовців : монографія. Харків : ФОП Бровін О.В., 2018. 488 с.
7. Кузікова С. Б. Психологічні основи становлення суб'єкта саморозвитку в юнацькому віці. Монографія. Суми: Видавництво СумДПУ, 2020. 324 с
8. Панок В.Г. Психологічна служба : підручник. Київ : Ніка-Центр, 2016. 362с.
9. Синопис діагностичних критеріїв DSM-V та протоколів NICE для діагностики та лікування основних психічних розладів у дітей та підлітків /

- перекл. з англійської; упор. та наук. ред. Леся Підлісецька.. Львів: вид-во Українського католицького університету, 2014. 112 с.
10. Титаренко Т. М. Посттравматичне життєтворення: способи досягнення психологічного благополуччя: монографія Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2020. 160 с.
 11. Титаренко Т. М., Дворник М. С., Климчук В. О. Соціально-психологічні технології відновлення особистості після травматичних подій : практичний посібник. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2019. 220 с.
 12. Тичина І.М. Професійна переорієнтація випускників вищих навчальних закладів як чинник особистісного самоздійснення : дис. ... канд.. психол. наук : 19.00.07 / – Житомир. Держ. ун-т імені Івана Франка. Житомир. 2009. 198. с.
 13. Уніфікований клінічний протокол первинної та спеціалізованої медичної допомоги «Гостра реакція на стрес. Посттравматичний стресовий розлад. Порушення адаптації охорони здоров'я» : наказ Міністерства охорони здоров'я України від 19 липня 2024 року № 1265 URL: <https://www.dec.gov.ua/mtd/posttravmatychnyj-stresovyj-rozlad> (дата звернення: (24.09.2025)).

Інформаційні ресурси

1. Державний експертний центр МОЗ України URL: <https://www.dec.gov.ua/mtd/posttravmatychnyj-stresovyj-rozlad/> pdf (дата звернення: 26.09. 2025).
2. Інститут психічного здоров'я Українського католицького університету URL: <https://ipz.ucu.edu.ua/inforesursy/inforesursy-problemy/travma/> pdf (дата звернення: 26.09. 2025).
3. What is post-traumatic stress disorder? URL:: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3182007/>
4. Психологія здоров'я Health Psychology URL:: <https://www.youtube.com/@healthpsychology7961> (дата звернення: 26.09. 2025).
5. An official website of the United States government/ National Library of Medicine / National Centers for Biotechnology Information (Офіційний сайт уряду США / Національна медична бібліотека / Національні центри біотехнологічної інформації) URL:: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3998989/> ↵ (дата звернення: 26.09. 2025).

Розробник:

професор кафедри психології
діяльності в особливих умовах
доктор психологічних наук, професор

Геннадій ГРИБЕНЮК

Зміст

1. Загальна інформація про дисципліну	2
Анотація дисципліни.....	2
Інформація про науково-педагогічного працівника.....	2
Час та місце проведення занять з навчальної дисципліни	3
2. Мета вивчення навчальної дисципліни	4
3. Опис навчальної дисципліни	5
4. Передумови для вивчення дисципліни	6
5. Результати навчання та компетентності з дисципліни	6
6. Програма навчальної дисципліни	7
Розподіл дисциплін у годинах за формами організації освітнього процесу та видами навчальних занять (заочна форма: дистанційна)	11
Індивідуальні завдання (орієнтовна тематика індивідуальних завдань) ..	12
Перелік завдань для підготовки до модульного контролю знань	16
7. Форми та методи навчання і викладання	20
8. Засоби оцінювання.....	21
9. Критерії оцінювання.....	21
10. Форми поточного та підсумкового контролю	21
Розподіл балів, які отримують здобувачі заочної форми навчання, за результатами опанування навчальної дисципліни, формою підсумкового контролю якого є: диференціальний залік	21
Поточний контроль.....	21
Критеріям поточного оцінювання знань здобувача на семінарському занятті дисципліни здійснюється в діапазоні від 0 до 5 балів:	22
Підсумкова модульна робота.....	24
Критерії оцінювання знань здобувачів заочної форми навчання при виконанні модульної роботи.....	24
Підсумковий контроль	24
Оцінювання самостійної роботи.....	25
Оцінювання індивідуальних завдань.....	25
11. Рекомендовані джерела інформації	28
Нормативні документи.....	28
Базова література	28
Допоміжна література	29
Інформаційні ресурси.....	30